Roll No. **142/C**

Total No. of Questions : 12] [Total No. of Printed Pages : 20

psebonline.com

SS

2037

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਨਾਲੀ

ACCOUNTANCY–II (Part–I) &
ACCOUNTANCY–II (Part–II)

(Commerce Group Only)

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time allowed : 3 hours Maximum marks : 50

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ **142/C** ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਜੀ ।

(ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।

(iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

psebonline.com

(iv) ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਹਨ ਅਰਥਾਤ **ਭਾਗ–ੳ**, **ਭਾਗ–ਅ** ਅਤੇ **ਭਾਗ–ੲ** । **ਭਾਗ–ੳ ਸਭੀ ਵਿਦਿਆਰਥਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ** ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ **ਭਾਗ–ਅ** ਅਤੇ **ਭਾਗ–ੲ** ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ **ਇੱਕ** ਭਾਗ ਨੂੰ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

(v) ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਲਾਈਨਾਂ ਜਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

(vi) ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਧਾਰਣ ਗਣਨਯੰਤਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ।

ਭਾਗ–ੳ

(vii) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ 1 ਅੰਕ ਦੇ 3 ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਾਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ/ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ/ ਬਹੁੱਪੱਖੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 2 ਤੋਂ 5 ਹਰੇਕ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ । ਸਿੱਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 5-10 ਲਾਇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

psebonline.com

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 6 ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਉਪ-ਭਾਗ ਹਨ । ਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ **ਤਿੰਨ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਾਰ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿੱਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 15-20 ਲਾਇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 7 ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੋਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਭਾਗ–ਅ ਅਤੇ ੲ

(viii) *ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. **8** ਵਿੱਚ 1 ਅੰਕ ਦੇ 3 ਉਪ-ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ । ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਦਾ ਉੱਤਰ 1-15 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।* psebonline.com

*ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. **9** ਅਤੇ **10** ਹਰੇਕ 2 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 5-10 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।*

*ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. **11** ਵਿੱਚ 3 ਉਪ-ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ । ਤਿੰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ **ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਾਰ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 15-20 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।*

*ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. **12** ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਛੋਟ ਹੈ । ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ, ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ 3-4 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।*

ਭਾਗ–ੳ

1. (ੳ) ਗ੍ਰਾਂਟ ਕੀ ਹੈ ? 1

(ਅ) **ਖ਼ਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ** : 1

ਨਵੇਂ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਗਦ ਲਿਆਂਦੇ ਸ਼ਾਖ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ .... ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

(ੲ) **ਠੀਕ ਜਾਂ ਗਲਤ ਦੱਸੋ** : 1

ਵਸੂਲੀ ਖਾਤਾ ਇੱਕ ਨਾਂ ਮਾਤਰ ਖਾਤਾ ਹੈ । psebonline.com

2. ਵਸੂਲੀ ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਖਾਤੇ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ । 2

3. ਸਥਿਰ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਅਤੇ ਚਾਲੂ-ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 2

4. ਸੁਰਜੀਤ, ਬਲਜੀਤ ਅਤੇ ਹਰੀਸ਼ ਆਪਸ ਵਿੱਚ 2:2:1 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ਼ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਹਨ । ਮਨੀਸ਼ ਨੂੰ 1/10 ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਕੁੱਲ ਸ਼ਾਖ 4,00,000 ₹ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਹੈ । ਮਨੀਸ਼ ਅਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਨਗਦ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਲਈ 1,20,000 ₹ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਰੋਜਨਾਮਚੇ ਵਿੱਚ ਇੰਦਰਾਜ ਪਾਸ ਕਰੋ । 2

5. ਜਤਿਨ, ਨਿਤਿਨ ਅਤੇ ਕਾਰਤਿਕ ਇਕ ਫ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 3:2:1 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਹਨ । 1 ਅਪ੍ਰੈਲ 2016 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫ਼ਰਮ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ । ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਡੈਬਿਟ ਬਕਾਇਆ 4,80,000 ₹ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਸਧਾਰਨ ਰਿਜ਼ਰਵ ਦਾ ਬਕਾਇਆ 6,00,000 ₹ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ । ਲੋੜੀਂਦੇ ਜਰਨਲ ਇੰਦਰਾਜ ਪਾਸ ਕਰੋ । psebonline.com 2

6. ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ **ਤਿੰਨ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ : psebonline.com

(i) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਯੁਥ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਦਾਇਗੀ ਖਾਤੇ ਤੋਂ ਦਸੰਬਰ 31, 2015 ਦੇ ਅੰਤ ਉਪਰ ਆਮਦਨ-ਖਰਚ ਖਾਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ । 4

ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ	₹	ਅਦਾਇਗੀਆਂ	₹
To Cash in hand (opening)	13,500	By Salary	1,48,500
To Cash at bank (opening)	3,78,000	By Paper, ink, etc.	5,850
To Subscriptions	4,57,200	By Repairing expenses	21,060
To Donations	2,16,000	By Billiard table	1,74,150
To Interest on investment	5,400	By Purchase of investment	1,85,940
To Entrance fees	54,000	By Misc. expenses	19,800
To Interest received from bank	18,900	By Purchase of furniture	3,69,000
To Sale of old newspapers	2,700	By Insurance premium	8,100
		By Cash in hand (closing)	12,600
		By Cash at bank (closing)	2,00,700
	11,45,700		11,45,700

(i) ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ ਚੰਦੇ ਦਾ ਬਕਾਇਆ 40,500 ₹ ਅਤੇ ਸਾਲ 2016 ਲਈ ਪੇਸ਼ਗੀ ਚੰਦਾ 11,700 ₹

(ii) ਬੀਮਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ 900 ₹ ਪੇਸ਼ਗੀ ਅਦਾ ਕੀਤਾ । psebonline.com

(iii) ਮਿਸ਼ਰਤ ਖਰਚੇ ਦਾ ਬਕਾਇਆ 2,700 ₹

(iv) ਦਾਨ ਦਾ 50% ਪੂੰਜੀਗਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ।

(v) ਦਾਖ਼ਲਾ ਫ਼ੀਸ ਰੈਵੀਨਿਊ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਵੇ ।

(ii) A ਅਤੇ B ਕ੍ਰਮਵਾਰ 2,00,000 ₹ ਅਤੇ 1,20,000 ₹ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਨਾਲ਼ ਲਾਭ ਨੂੰ 3 : 2 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਹਨ । ਪੂੰਜੀ ਤੇ ਵਿਆਜ 6% ਸਲਾਨਾ ਹੈ । B ਨੂੰ ਸਲਾਨਾ ਤਨਖਾਹ 10,000 ₹ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ । ਸਾਲ 2015 ਦੌਰਾਨ ਫ਼ਰਮ ਦੇ ਲਾਭ, ਪੂੰਜੀ ਤੇ ਵਿਆਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪਰ B ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 50,000 ₹ ਹਨ । ਭਵਿੱਖਤ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਖ਼ਰਚੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਮਾਂਯੋਜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਲਾਭ ਉੱਪਰ 5% ਵਿਵਸਥਾ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ । ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲਾਭ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਦਰਸਾਉ । 4

(iii) ਸ਼ਾਖ ਕੀ ਹੈ ? ਸ਼ਾਖ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਲਿਖੋ । psebonline.com 4

(iv) ਫ਼ਰਮ ਦੇ ਕਰਜ਼ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚਾਰ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 4

7. ਊਸ਼ਾ ਅਤੇ ਅੰਜੂ ਲਾਭ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ 3:2 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ਼ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ ਫ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਸਨ । 31 ਮਾਰਚ 2015 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਚਿੱਠਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ : psebonline.com 6

ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ	₹	ਸੰਪਤੀਆਂ	₹
ਵਿਵਿਧ ਲੈਣਦਾਰ	90,000	ਨਗਦੀ	24,000
ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਬਿਲ	60,000	ਦੇਣਦਾਰ	1,20,000
ਸ਼ੱਕੀ ਕਰਜ਼ਿਆ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ	1,500	ਪ੍ਰਾਪਤੀਯੋਗ ਬਿਲ	90,000
ਆਮ ਰਾਖਵੇ	45,000	ਸਟਾਕ	1,12,500
ਸੰਜੂ ਦਾ ਕਰਜ਼	1,50,000	ਨਿਵੇਸ਼	2,85,000
ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ :		ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ	2,70,000
ਊਸ਼ਾ 3,00,000		ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀ ਖ਼ਾਤਾ	1,35,000
ਅੰਜੂ 3,90,000	6,90,000		
	10,36,500		10,36,500

ਉਪਰੋਕਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਫ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਸੰਜੂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਲਾਭ ਦੇ 1/4 ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉੱਪਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ : psebonline.com

(i) ਸੰਜੂ ਦੇ ਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

(ii) ਸ਼ੱਕੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਲਈ 5% ਨਾਲ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

(iii) ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਕੀਮਤ 27,000 ₹ ਘੱਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

(iv) ਸਟਾਕ ਦਾ ਮੁੱਲ 7,500 ₹ ਵੱਧ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ।

(v) ਅਣਲਿਖਤ ਲੈਣਦਾਰ 7,500 ₹ ।

(vi) ਫ਼ਰਮ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਦਾ ਮੁੱਲ ਔਸਤ ਲਾਭ ਦਾ 2 ਗੁਣਾ ਹੈ । ਫ਼ਰਮ ਦਾ 4 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਔਸਤ ਲਾਭ 60,000 ₹ ਹੈ ।

ਪੁਨਰ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਖਾਤਾ, ਸਾਂਝੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਫ਼ਰਮ ਦਾ ਚਿੱਠਾ ਬਣਾਓ ।

ਜਾਂ

ਸੀਤਾ, ਗੀਤਾ ਅਤੇ ਰੀਟਾ ਲਾਭ ਨੂੰ 2:1:1 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ ਸਾਂਝੇਦਾਰ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਚਿੱਠਾ, 31 ਮਾਰਚ, 2015 ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ : 6

ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ	₹	ਸੰਪਤੀਆਂ	₹
ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ :		ਸ਼ਾਖ	1,80,000
ਸੀਤਾ	4,80,000	ਭੂਮੀ ਤੇ ਇਮਾਰਤ	4,80,000
ਗੀਤਾ	4,80,000	ਪਲਾਂਟ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ	3,36,000
ਰੀਟਾ	3,60,000	ਮੋਟਰ ਕਾਰ	3,24,000
ਲੈਣਦਾਰ	3,00,000	ਦੇਣਦਾਰ	2,88,000
		ਨਕਦੀ	12,000
psebonline.com	16,20,000		16,20,000

psebonline.com

ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਫ਼ਰਮ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਸੰਪਤੀਆਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀਆਂ :
ਸ਼ਾਖ 1,20,000 ₹, ਭੂਮੀ ਤੇ ਇਮਾਰਤ 6,00,000 ₹, ਪਲਾਂਟ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ 3,00,000 ₹, ਮੋਟਰ ਕਾਰ 1,68,000 ₹ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰ ਬਹੀ ਮੁੱਲ ਦਾ 50% ਵਸੂਲੀ ਖਰਚੇ 12,000 ₹ ਸਨ । ਵਸੂਲੀ ਖਾਤਾ, ਸਾਂਝੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੂੰਜੀ ਖਾਤੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮ ਦੀਆਂ ਬਹੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਕੜ ਖਾਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ।

ਭਾਗ–ਅ ਅਤੇ **ਭਾਗ–ੲ** ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ** ਭਾਗ ਕਰੋ ।

ਭਾਗ–ਅ

8. (ੳ) ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਸਮਤਾ ਅੰਸ਼ ਕੀ ਹੈ ? 1

(ਅ) ਵਿੱਤੀ ਵਿਵਰਣ ਕੀ ਹਨ ? 1

(ੲ) ਬੈਂਕ ਓਵਰ ਡਰਾਫਟ ਨੂੰ ਰੋਕੜ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਵਰਣ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? 1

9. ਯਾਚਨਾ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਗੀ ਯਾਚਨਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 2

10. ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸੂਚਨਾ ਤੋਂ ਤਰਲ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ : 2

ਚਾਲੂ ਅਨੁਪਾਤ	3:1
ਸ਼ੁੱਧ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੂੰਜੀ	16,00,000 ₹
ਸਟਾਕ	10,00,000 ₹

11. ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ **ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

psebonline.com

(i) ਕਰਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚੇ ਦੇ ਇੰਦਰਾਜ ਪਾਸ ਕਰੋ : 4

(ੳ) 9000, 8% ਰਿਣ ਪੱਤਰ 100 ₹ ਪ੍ਰਤਿ ਸਮ ਮੁੱਲ ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ 4% ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਤੇ ਵਿਮੋਚਨ ਕਰਨਯੋਗ ।

(ਅ) 9000, 8% ਰਿਣ ਪੱਤਰ 100 ₹ ਪ੍ਰਤਿ 5% ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਮੁੱਲ ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ ਸਮ ਮੁੱਲ ਤੇ ਵਿਮੋਚਨ ਕਰਨਯੋਗ ।

(ੲ) 9000, 8% ਰਿਣ ਪੱਤਰ 100 ₹ ਪ੍ਰਤਿ 5% ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਮੁੱਲ ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ 5% ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਮੁੱਲ ਤੇ ਵਿਮੋਚਨ ਕਰਨਯੋਗ ।

(ਸ) 9000, 8% ਰਿਣ ਪੱਤਰ 100 ₹ ਪ੍ਰਤਿ ਸਮ ਮੁੱਲ ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ ਸਮ ਮੁੱਲ ਤੇ ਵਿਮੋਚਨ ਕਰਨਯੋਗ ।

(ii) 31 ਮਾਰਚ 2016 ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਪਰ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਿਵਰਣ ਬਣਾਓ : 4

	31 ਮਾਰਚ, 2016	31 ਮਾਰਚ, 2015
ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨ	ਖ਼ਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ 300%	ਖ਼ਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ 200%
ਖ਼ਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਲਾਗਤ	₹ 24,00,000	₹ 20,00,000
ਹੋਰ ਖਰਚੇ	ਖ਼ਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ 20%	ਖ਼ਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ 10%
ਕਰ	50%	50%

psebonline.com

(iii) ਪਰਿਚਾਲਣ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਰੋਕੜ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 4

12. ਅੰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ? ਸਧਾਰਣ ਅੰਸ਼ ਤੇ ਪੂਰਵ ਅਧਿਕਾਰ ਅੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 6

ਜਾਂ psebonline.com

ਨਿਮਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਰੋਕੜ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਵਰਣ ਤਿਆਰ ਕਰੋ : 6

ਇਕਵਿਟੀ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ	31.03.2015 ₹	31.03.2016 ₹
ਅੰਸ਼ ਪੂੰਜੀ	24,00,000	30,00,000
ਰਿਜ਼ਰਵ	4,50,000	6,00,000
ਲਾਭ-ਹਾਨੀ ਖਾਤਾ	1,80,000	3,00,000
ਕਰਜ਼ਾ-ਪੱਤਰ	--------	6,00,000
ਵਿਵਿਧ ਲੈਣਦਾਰ	24,60,000	21,00,000
ਕਰਾਂ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ	2,10,000	3,00,000
ਪ੍ਰਸਤਾਵਤ ਲਾਭ ਅੰਸ਼	3,00,000	6,00,000
	60,00,000	75,00,000
ਸੰਪਤੀਆਂ	**31.03.2015 ₹**	**31.03.2016 ₹**
ਮਸ਼ੀਨਰੀ	15,00,000	21,00,000
ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ	12,00,000	18,00,000
ਨਿਵੇਸ਼	-------	3,00,000
ਵਿਵਿਧ ਦੇਣਦਾਰ	21,00,000	15,00,000
ਸਟਾਕ	6,00,000	12,00,000
ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰੋਕੜ	6,00,000	6,00,000
	60,00,000	75,00,000

psebonline.com

ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ :

(i) ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕਰ ਲਈ 2,40,000 ₹ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

(ii) ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਉੱਪਰ ਘਸਾਈ 3,75,000 ₹ ਲਗਾਈ ਗਈ ।

(iii) ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ 1,50,000 ₹ ਲਾਗਤ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਮਸ਼ੀਨ 1,05,000 ₹ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ।

ਭਾਗ–ਏ

8. (ੳ) ਟੈਲੀ ਵਿੱਚ Alt+S ਦਾ ਕੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਹੈ ? 1

(ਅ) Columnar auto report ਦਾ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ? 1

(ੲ) ਸਪਰੈਡਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ Ctrl+A ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? 1

9. ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ । psebonline.com 2

10. ਨਿਮਨ ਸੂਚਨਾਂ ਤੋਂ ਐਮ.ਐਸ.ਐਕਸਲ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੂਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਘਿਸਾਵਟ ਦੀ ਦਰ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਲਿਖੋ । 2

psebonline.com

Cost of Asset	₹ 5,00,000
Annual amount of depreciation	₹ 80,000

11. ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

(i) ਕੰਪਿਊਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਲੇਖਾ ਵਿਧੀ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਚਾਰ ਕਾਰਣ (Reasons) ਲਿਖੋ । 4

(ii) ਕੰਪਿਊਟਰ ਲੇਖਾਕਾਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਧੀਨ ਨਿਮਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਜਨਰਲ ਇੰਦਰਾਜ ਕਰੋ : 4

2016		₹
June 1	Started business with cash	3,00,000
June 1	Purchased furniture for cash	60,000
June 2	Purchased goods for cash	90,000
June 3	Stationery purchased	6,000
June 9	Purchased goods from Vinay on credit	30,000
June 15	Goods sold for cash	60,000
June 16	Goods sold on credit to Karan	30,000
June 30	Paid Salary	12,000

psebonline.com

(iii) ਨਿਮਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਡੀ.ਬੀ.ਐਮ.ਐਸ. ਸਿਸਟਮ ਅਧੀਨ ਲਘੂ ਰੋਕੜ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਓ : 4

2016		₹
May 1	Received cash from cashier	6,000
May 1	Paid postage	1,200
May 2	Paid cartage	900
May 3	Stationery purchased	600
May 4	Paid for repair of furniture	300
May 5	Refreshment Expenses	600
May 6	Paid for telegram	600
May 7	Taxi fare paid	900

psebonline.com

12. ਕੰਪਿਊਟਰਕ੍ਰਿਤ ਲੇਖਾ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ । psebonline.com 6

ਜਾਂ

ਨਿਮਨ ਸੂਚਨਾ ਤੋਂ ਐਮ.ਐਸ.ਅਸੈਸ ਵਿੱਚ ਟੇਬਲ ਖਾਕਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਖਾਓ : 6

Customer Id	Account No.	Name	Address	City	Balance
401	77262	Ram Lal	Street No.-7	Patiala	12,040
402	77269	Mohan Lal	Akash Nagar	Ludhiana	18,060
403	77563	Radha Rani	Vijay Nagar	Abohar	30,080
404	77344	Des Raj	Bagh colony	Bombay	60,020

(Hindi Version)

नोट : (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड **142/C** *अवश्य लिखें।*

psebonline.com

(ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।

(iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।

*(iv) प्रश्न-पत्र में तीन भाग हैं अर्थात **भाग–क, भाग–ख** तथा **भाग–ग**। **भाग–क सभी विद्यार्थियों के लिए अनिवार्य है** तथा विद्यार्थी **भाग–ख** और **भाग–ग** में केवल **एक** भाग को चुन सकते हैं।*

(v) संख्यात्मक प्रश्नों के लिए शब्दों, लाइनों और पन्नों की कोई सीमा नहीं है।

(vi) प्रोग्रामों के बिना साधारण गणक के उपयोग की अनुमति है।

भाग–क

*(vii) प्रश्न सं. **1** में प्रत्येक 1 अंक के 3 उपभाग हैं। वस्तुनिष्ठ प्रश्नों में एक शब्द से एक वाक्य के उत्तर वाले प्रश्न/खाली स्थान भरो/सही अथवा गलत बहु विकल्पीय प्रश्न हो सकते हैं।*

*प्रश्न सं. **2** से **5** प्रत्येक के 2 अंक होंगे। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर 5-10 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।*

*प्रश्न सं. **6** में चार उप-भाग हैं। चार में से कोई **तीन** प्रश्न कीजिए। प्रत्येक प्रश्न चार अंकों का होगा। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर 15-20 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।*

*प्रश्न-सं. **7** आन्तरिक चयन वाला प्रश्न होगा। यह प्रश्न 6 अंकों का होगा।*

psebonline.com भाग–ख तथा ग

*(viii) प्रश्न सं. **8** में प्रत्येक 1 अंक के 3 उप-भाग होंगे। प्रत्येक भाग का उत्तर 1-15 शब्दों में दिया जाना चाहिए।*

*प्रश्न सं. **9** तथा **10** प्रत्येक 2 अंकों का होगा। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर 5-10 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।*

*प्रश्न सं. **11** में 3 उप-भाग होंगे। तीन में से कोई **दो** प्रश्न कीजिए। प्रत्येक प्रश्न 4 अंकों का होगा। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर 15-20 पंक्तियों में दिया जाना चाहिए।* psebonline.com

*प्रश्न सं. **12** में आन्तरिक विकल्प है। यह 6 अंकों का होगा। सैद्धान्तिक प्रश्न का उत्तर, उत्तर-पुस्तिका के 3-4 पृष्ठों में दिया जाना चाहिए।*

भाग–क

1. (क) अनुदान क्या है ? 1

(ख) **रिक्त स्थान भरें :** 1

नये साझेदार द्वारा नगद, दिये ख्याति के हिस्से को .... कहा जाता है।

(ग) **ठीक और गलत लिखें :** 1

वसूली खाता एक नामिक खाता है।

2. प्राप्ति व भुगतान खाते की विशेषताएं लिखें। 2

3. स्थिर पूंजी खाते एवम् चालू खाते मे कोई दो अन्तर लिखें। 2

4. सुरजीत, बलजीत और हरीश आपस में 2:2:1 अनुपात में साझेदार हैं। मनीष को 1/10 हिस्से के लिए शामिल किया गया। ख्याति का मूल्य 4,00,000 ₹ है। मनीष अपने हिस्से की ख्याति नगद और पूंजी के लिए 1,20,000 ₹ लेकर आया। रोजनामचा में प्रविष्टयां कीजिए। psebonline.com 2

5. जतिन, नितिन और कार्तिक एक फर्म में साझेदार हैं और लाभ को क्रमशः 3:2:1 के अनुपात में बांटते हैं। उन्होंने 1 अप्रैल 2016 को फर्म का विघटन करने का फैसला लिया। उस तिथि को लाभ हानि खाते में डेबिट बकाया 4,80,000 ₹ दिखाये गये और सामान्य संचय में बकाया 6,00,000 ₹ दिखाये गये। रोजनामचा में जरूरी प्रविष्टियां कीजिए। 2

6. चार प्रश्नों में से कोई **तीन** प्रश्न करें :

(i) नीचे दिये यूथ क्लब के प्राप्ति भुगतान खाते से 31 दिसम्बर, 2015 के लिए आय और व्यय खाता बनाइये : 4

प्राप्तियां	₹	भुगतान	₹
To Cash in hand (opening)	13,500	By Salary	1,48,500
To Cash at bank (opening)	3,78,000	By Paper, ink, etc.	5,850
To Subscriptions	4,57,200	By Repairing expenses	21,060
To Donations	2,16,000	By Billiard table	1,74,150
To Interest on investment	5,400	By Purchase of investment	1,85,940
To Entrance fees	54,000	By Misc. expenses	19,800
To Interest received from bank	18,900	By Purchase of furniture	3,69,000
To Sale of old newspapers	2,700	By Insurance premium	8,100
		By Cash in hand (closing)	12,600
		By Cash at bank (closing)	2,00,700
psebonline.com	11,45,700		11,45,700

(i) वर्ष 2015 में चन्दे का बकाया 40,500 ₹ और वर्ष 2016 के लिए पेशगी चन्दा 11,700 ₹

(ii) बीमा प्रीमियम 900 ₹ पेशगी अदा किया। psebonline.com

(iii) फुटकर खर्चों का बकाया 2,700 ₹।

(iv) दान का 50% पूंजीकृत किया जाये।

(v) प्रवेश शुल्क को आयगत आमदन के रूप में माना जाए।

(ii) A और B क्रमशः 2,00,000 ₹ और 1,20,000 ₹ की पूंजी के साथ लाभ को बांटते हुए 3 : 2 अनुपात में साझेदार हैं। पूंजी पर ब्याज 6% वार्षिक है। B का वार्षिक वेतन 10,000 ₹ स्वीकृत है। वर्ष 2015 के दौरान फर्म का लाभ पूंजी पर ब्याज से पहले और B के वेतन के बाद 50,000 ₹ है। भावी आकस्मिक व्यय के लिए किसी समायोजन से पहले लाभ मे से 5% का प्रावधान बनाया जाए। एक खाता बनाकर लाभ की बांट करें और साझेदारों के पूंजी खाते बनायें। 4

(iii) ख्याति क्या है ? ख्याति के प्रकार लिखें। 4

(iv) फर्म के कर्ज और साझेदारों के निजी कर्ज में कोई चार अन्तर लिखें। 4

7. ऊषा और अंजू एक फर्म में लाभ को 3:2 के अनुपात में बांटते हुए फर्म में साझेदार थे। उनका 31 मार्च 2015 को स्थिति विवरण निम्नलिखित था : 6

psebonline.com

दायित्व	₹	सम्पत्तियां	₹
विविध लेनदार	90,000	रोकड़	24,000
अदायगी योग्य बिल	60,000	देनदार	1,20,000
संदिग्ध ऋण प्रावधान	1,500	प्राप्य बिल	90,000
सामान्य संचय	45,000	रहतिया	1,12,500
संजू का ऋण	1,50,000	निवेश	2,85,000
पूंजी खाते :		भूमि और भवन	2,70,000
ऊषा 3,00,000		लाभ व हानि खाता	1,35,000
अंजू 3,90,000	6,90,000		
	10,36,500		10,36,500

उपरोक्त तिथि में फर्म में संजू को नये साझेदार के तौर पर लाभ के 1/4 हिस्से के लिए निम्नलिखित शर्तों पर शामिल किया :

(i) संजू के ऋण को उसके पूंजी खाते में तब्दील किया जाएगा।

(ii) संदिग्ध ऋणों के लिए 5% प्रावधान बनाया जाए।

(iii) भूमि तथा भवन का मूल्य 27,000 ₹ कम किया गया।

(iv) रहतिया मूल्य 7,500 ₹ अधिक पाया गया। psebonline.com

(v) अंकित न किये लेनदार 7,500 ₹। psebonline.com

(vi) फर्म की ख्याति का मूल्य औसत लाभ का दो गुणा है। फर्म का चार वर्ष का औसत लाभ 60,000 ₹ है।

पुनर्मूल्यांकन खाता, साझेदारों के पूंजी खाते तथा नई फर्म का चिट्ठा बनाइये।

अथवा

सीता, गीता और रीटा लाभ को 2:1:1 अनुपात में बांटते हुए साझेदार हैं। उनका अंतिम चिट्ठा, 31 मार्च 2015 को निम्नलिखित अनुसार है : 6

दायित्व	₹	सम्पत्तियां	₹
पूंजी खाते :		ख्याति	1,80,000
सीता	4,80,000	भूमि तथा भवन	4,80,000
गीता	4,80,000	प्लांट एवं मशीनरी	3,36,000
रीटा	3,60,000	मोटर कार	3,24,000
लेनदार	3,00,000	देनदार	2,88,000
		नकदी	12,000
	16,20,000		16,20,000

उस तिथि को फर्म का विघटन किया गया। सम्पत्तियों से वसूल किया :

ख्याति 1,20,000 ₹, भूमि और भवन 6,00,000 ₹, प्लांट एवं मशीनरी 3,00,000 ₹, मोटर कार 1,68,000 ₹ और देनदार बही मूल्य का 50%, विघटन खर्चे 12,000 ₹ थे। विघटन खाता, साझेदारों के पूंजी खाते और फर्म को बंद करने के लिए रोकड़ खाता बनाइये।

भाग–ख तथा **भाग–ग** में से कोई **एक** भाग करो।

भाग–ख

8. (क) श्रमसाध्य अंश क्या है ? 1
psebonline.com
(ख) वित्तीय विवरण क्या हैं ? 1
(ग) बैंक अधिविकर्ष को रोकड़ प्रवाह विवरण में कैसे दर्शाया जाता है ? 1

9. याचना की बकाया राशि और अग्रिम याचना में कोई दो अन्तर लिखो। 2

10. निम्न सूचना से तरल अनुपात की गणना करें : 2

चालू अनुपात	3:1
शुद्ध कार्यशील पूंजी	₹ 16,00,000
रहतिया	₹ 10,00,000

11. तीन प्रश्नों में से कोई **दो** प्रश्न करें : 4

(i) ऋण-पत्र निर्गम से सम्बन्धित आवश्यक रोज़नामचा प्रविष्टियां पास कीजिए :

(क) 9000, 8% ऋणपत्र 100 ₹ प्रति सम-मूल्य पर निर्गमन किये और 4% प्रीमियम पर शोधन करनेयोग्य।

(ख) 9000, 8% ऋणपत्र 100 ₹ प्रति 5% प्रीमियम मूल्य पर निर्गमन किये और सम-मूल्य पर शोधन करनेयोग्य।

(ग) 9000, 8% ऋणपत्र 100 ₹ प्रति 5% प्रीमियम पर निर्गमन किये और 5% प्रीमियम पर शोधन करनेयोग्य।

(घ) 9000, 8% ऋणपत्र 100 ₹ प्रति सम-मूल्य पर निर्गमन किये गए और सम-मूल्य पर शोधन करनेयोग्य।

 psebonline.com

(ii) 31 मार्च 2016 के अंत में लाभ-हानि का तुलनात्मक विवरण बनायें : 4

	31 मार्च, 2016	31 मार्च, 2015
कार्यों से आय	उपभोग की सामग्री की लागत का 300%	उपभोग की सामग्री की लागत का 200%
उपभोग की सामग्री की लागत	₹ 24,00,000	₹ 20,00,000
अन्य खर्च	उपभोग की सामग्री की लागत का 20%	उपभोग की सामग्री की लागत का 10%
कर	50%	50%

psebonline.com

(iii) परिचालन गतिविधियों से रोकड़ प्रवाह से आपका क्या भाव है ? 4

12. अंश का क्या अर्थ है ? समता अंश और पूर्वाधिकार अंश में अन्तर लिखें। 6

अथवा

निम्न जानकारी से रोकड़ प्रवाह तैयार कीजिए : 6

इक्विटी एवं दायित्व	31.03.2015 ₹	31.03.2016 ₹
अंश पूंजी	24,00,000	30,00,000
संचय	4,50,000	6,00,000
लाभ-हानि खाता	1,80,000	3,00,000
ऋणपत्र	---------	6,00,000
विविध लेनदार	24,60,000	21,00,000
करों के लिए प्रावधान	2,10,000	3,00,000
प्रस्तावित लाभ-अंश	3,00,000	6,00,000
	60,00,000	75,00,000
सम्पत्तियां	**31.03.2015 ₹**	**31.03.2016 ₹**
मशीनरी	15,00,000	21,00,000
भूमि तथा भवन	12,00,000	18,00,000
निवेश	-------	3,00,000
विविध देनदार	21,00,000	15,00,000
रहतिया	6,00,000	12,00,000
हस्तस्थ रोकड़	6,00,000	6,00,000
	60,00,000	75,00,000

psebonline.com

अतिरिक्त सूचना :

(i) वर्ष के दौरान 2,40,000 ₹ आयकर का प्रावधान बनाया गया था। psebonline.com

(ii) वर्ष के दौरान मशीनरी पर ह्रास 3,75,000 ₹ लगाया गया।

(iii) वर्ष के दौरान 1,50,000 ₹ कीमत की एक पुरानी मशीन को 1,05,000 ₹ में बेचा गया।

भाग–ग

8. (क) टैली में Alt+S का क्या कार्य है ? psebonline.com 1

(ख) Columnar auto report का क्या उद्देश्य है ? 1

(ग) स्प्रेडशीट में Ctrl+A का प्रयोग कब किया जाता है ? 1

9. डाटाबेस मैनेजमेंट सिस्टम की अवधारणा पर नोट लिखें। 2

10. निम्न सूचना से एम.एस.एक्सेल में उपयुक्त सूत्र का प्रयोग करके ह्रास की दर पता करने का ढंग लिखें :

Cost of Asset	₹ 5,00,000
Annual amount of depreciation	₹ 80,000

2

11. तीन प्रश्न में से कोई **दो** प्रश्न करें : psebonline.com

(i) कम्प्यूटरीकृत लेखा विधि के लिए कोई चार तर्क (Reasons) लिखें। 4

(ii) कम्प्यूटरी लेखाकारी प्रणाली अधीन निम्न लेन-देन की जर्नल प्रविष्टियां कीजिए : 4

2016		₹
June 1	Started business with cash	3,00,000
June 1	Purchased furniture for cash	60,000
June 2	Purchased goods for cash	90,000
June 3	Stationery purchased	6,000
June 9	Purchased goods from Vinay on credit	30,000
June 15	Goods sold for cash	60,000
June 16	Goods sold on credit to Karan	30,000
June 30	Paid Salary	12,000

(iii) निम्न लेन-देनों को डी.बी.एम.एस. प्रणाली अधीन लघु रोकड़ रजिस्टर में दर्शायें : psebonline.com 4

2016		₹
May 1	Received cash from cashier	6,000
May 1	Paid postage	1,200
May 2	Paid cartage	900
May 3	Stationery purchased	600
May 4	Paid for repair of furniture	300
May 5	Refreshment Expenses	600
May 6	Paid for telegram	600
May 7	Taxi fare paid	900

12. कम्प्यूटरीकृत लेखाकारी प्रणाली के उपयोगों (applications) की विस्तार से व्याख्या लिखें। psebonline.com 6

अथवा

निम्न सूचना से एम.एस.ऐसेस में टेबल खाका बनाकर दिखायें : 6

Customer Id	Account No.	Name	Address	City	Balance
401	77262	Ram Lal	Street No.-7	Patiala	12,040
402	77269	Mohan Lal	Akash Nagar	Ludhiana	18,060
403	77563	Radha Rani	Vijay Nagar	Abohar	30,080
404	77344	Des Raj	Bagh colony	Bombay	60,020

(English Version)

Note : (i) *You must write the subject-code/paper-code* **142/C** *in the box provided on the title page of your answer-book.*

(ii) *Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialed as soon as you receive it.*

(iii) *Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.*

psebonline.com

(iv) *There are 3 sections in the question paper i.e.* ***Part–A, Part–B*** *and* ***Part–C. Part–A is compulsory for all the students*** *and students may choose only* ***one*** *Part from* ***Part–B*** *and* ***Part–C.***

(v) *There is no word, line or page limit for numerical questions.*

(vi) *The use of non-programmable simple calculator is allowed.*

Part–A

(vii) *Question No.* ***1*** *consists of 3 sub parts carrying 1 mark each. Objective type questions may include questions with one word to one sentence answer/fill in the blank/true or false/multiple choice type questions.*

Question No. ***2*** *to* ***5*** *will carry 2 marks each. Answer of theoretical question should be given in 5-10 lines.*

Question No. ***6*** *consists of 4 sub parts. Attempt any* ***three*** *questions out of four. Each question will carry 4 marks. Answer of theoretical question should be given in 15-20 lines.*

psebonline.com

Question No. 7 will be as internal choice. This question carries 6 marks.

psebonline.com **Part–B and Part C**

(viii) In question No. 8 consists of 3 sub parts carrying 1 mark each. Answer of each Part should be given in 1-15 words.

*Question No. **9** and **10** will carry 2 marks each. Answer of theoretical question should be given in 5-10 lines.*

*Question No. **11** consists of 3 sub parts. Attempt any **two** questions out of three. Each question will be of 4 marks. Answer of theoretical question should be given in 15-20 lines.*

*Question No. **12** is with internal choice. Each question will be of 6 marks. Answer of theoretical question should be given in 3-4 pages of answer-book.*

Part–A

1. (a) What is Grant ? 1

psebonline.com

(b) **Fill in the blank :** 1

Share of goodwill brought in cash by new partner is called ....

(c) **Write true or false :** 1

Realisation Account is a nominal Account.

2. Write features of Receipts and Payments Account. 2

3. Write any two difference between Fixed Capital Account and Current Account. 2

4. Surjit, Baljit and Harish are partners in 2:2:1 ratio. Manish is admitted for 1/10 share. Total goodwill is valued ₹ 4,00,000. Manish brings his share of goodwill in Cash and for Capital ₹ 1,20,000. Pass journal entries. 2

5. Jatin, Nitin and Kartik are partners in a firm sharing profits in the ratio of 3:2:1 respectively. On 1-4-2016 they decided to dissolve the firm. On that date profit and loss account showed a debit balance of ₹ 4,80,000 and General reserve showed a balance of ₹ 6,00,000. Pass the necessary journal entries. 2

psebonline.com

6. Attempt any *three* questions out of four questions : psebonline.com

(i) From the following Receipts and Payments Account of Youth Club prepare an Income and Expenditure Account for the year ending 31st December 2015 : 4

Receipts	₹	Payments	₹
To Cash in hand (opening)	13,500	By Salary	1,48,500
To Cash at bank (opening)	3,78,000	By Paper, ink, etc.	5,850
To Subscriptions	4,57,200	By Repairing expenses	21,060
To Donations	2,16,000	By Billiard table	1,74,150
To Interest on investment	5,400	By Purchase of investment	1,85,940
To Entrance fees	54,000	By Misc. expenses	19,800
To Interest received from bank	18,900	By Purchase of furniture	3,69,000
To Sale of old newspapers	2,700	By Insurance premium	8,100
		By Cash in hand (closing)	12,600
		By Cash at bank (closing)	2,00,700
psebonline.com	11,45,700		11,45,700

(i) Subscriptions in arrear for 2015 ₹ 40,500 and subscriptions in advance for 2016 ₹ 11,700.

(ii) Insurance premium prepaid ₹ 900.

(iii) Miscellaneous expenses outstanding ₹ 2,700.

(iv) 50% of donation is to be capitalized.

(v) Entrances fees are to be treated as revenue income.

(ii) A and B are partners sharing profits in the ratio of 3:2 with capitals of ₹ 2,00,000, and ₹ 1,20,000 respectively. Interest on capital is agreed @ 6% p.a. B is to be allowed an annual salary of ₹ 10,000. During 2015, the profits of the firm prior to calculation of interest on capital but after charging B's Salary amounted to ₹ 50,000. A provision of 5% of the profits is to be maintained in respect of future contingencies before any appropriation. Prepare an account showing allocation of profits and partner's capital accounts. 4

(iii) What is Goodwill ? Write types of Goodwill. psebonline.com 4

(iv) Write any four difference between Firm's Debts and Partner's Personal Debts. 4

7. Usha and Anju were partners in a firm sharing profits in the ratio of 3:2. On 31st March 2015 their Balance Sheet was as follows : psebonline.com 6

Liabilities	₹	Assets	₹
Sundry Creditors	90,000	Cash	24,000
Bills Payable	60,000	Debtors	1,20,000
Provision for doubtful debts	1,500	Bills Receivable	90,000
General Reserve	45,000	Stock	1,12,500
Sanju's Loan	1,50,000	Investment	2,85,000
Capital Accounts :		Land and Building	2,70,000
Usha 3,00,000		Profit and Loss Account	1,35,000
Anju 3,90,000	6,90,000		
	10,36,500		10,36,500

On the above date Sanju was admitted as a new partner in the firm for 1/4th share in the profits on the following terms : psebonline.com

(i) Sanju's loan will be converted into his Capital.

(ii) A provision for 5% was to be created for doubtful debts.

(iii) Land and Building was depreciated by ₹ 27,000.

(iv) Stock is overvalued by ₹ 7,500.

(v) There were unrecorded creditors of ₹ 7,500.

(vi) Goodwill of the firm is valued at 2 times of average profit. Average profit of the firm for 4 years is ₹ 60,000.

Prepare Revaluation Account, Partner's Capital Accounts and the Balance Sheet of the new firm.

or psebonline.com

Sita, Geeta and Rita are partners in a firm sharing profits in the ratio of 2:1:1. Their Balance sheet as at 31st March, 2015 was as under : 6

Liabilities	₹	Assets	₹
Capital Accounts :		Goodwill	1,80,000
Sita	4,80,000	Land and Building	4,80,000
Gita	4,80,000	Plant and Machinery	3,36,000
Rita	3,60,000	Motor car	3,24,000
Creditors	3,00,000	Debtors	2,88,000
		Cash	12,000
psebonline.com	16,20,000		16,20,000

The firm was dissolved on that date. The assets realized : psebonline.com
Goodwill ₹ 1,20,000; Land and Buildings ₹ 6,00,000; Plant and Machinery ₹ 3,00,000; Motor Car ₹ 1,68,000 and Debtors 50% of the book value. Realisation expenses were ₹ 12,000. Prepare Realisation Account, Capital Accounts of the partners and Cash Account to close the books of the firm.

Attempt any **one** part from **Part–B** and **Part–C**

Part–B

8. (a) What is Sweat equity shares ? 1

(b) What are Financial statements ? 1

(c) How Bank overdraft will be treated in cash flow statements ? 1

9. Write any two difference between calls in Arrear and calls in advance. 2

10. Calculate Acid Test Ratio from the following information : 2

Current Ratio	3:1
Net Working Capital	₹ 16,00,000
Stock	₹ 10,00,000

psebonline.com

11. Attempt any *two* questions out of three questions :

(i) Pass journal entries regarding issue of debentures. 4

(a) 9000, 8% debentures of 100 ₹ each are issued at par and are redeemable at 4% premium.

(b) 9000, 8% debentures of 100 ₹ each are issued at 5% premium are redeemable at par.

(c) 9000, 8% debentures of 100 ₹ each are issued at 5% premium are redeemable at 5% premium.

(d) 9000, 8% debentures of 100 ₹ each are issued at par and redeemable at par.

(ii) Prepare comparative statement of Profit and Loss for the year ended 31st March 2016: 4

	31 March 2016	31 March 2015
Revenue from operations	300% of cost of Material consumed	200% of cost of Material consumed
Cost of Material consumed	₹ 24,00,000	₹ 20,00,000
Other expenses	20% of cost of Material consumed	10% of cost of Material consumed
Tax	50%	50%

psebonline.com

(iii) What do you mean by cash flow from operating activities ? 4

12. What is meaning of shares ? Write difference between Equity Shares and Preference Shares. 6

psebonline.com

or

From the following information prepare cash flow statement : 6

Equity and liabilities	31.03.2015 ₹	31.03.2016 ₹
Share Capital	24,00,000	30,00,000
Reserve	4,50,000	6,00,000
Profits and Loss A/c	1,80,000	3,00,000
Debentures	--------	6,00,000
Sundry Creditors	24,60,000	21,00,000
Provision for taxation	2,10,000	3,00,000
Proposed dividend	3,00,000	6,00,000
	60,00,000	75,00,000
Assets	**31.03.2015 ₹**	**31.03.2016 ₹**
Machinery	15,00,000	21,00,000
Land and Building	12,00,000	18,00,000
Investments	-------	3,00,000
Sundry debtors	21,00,000	15,00,000
Stock	6,00,000	12,00,000
Cash in hand	6,00,000	6,00,000
	60,00,000	75,00,000

psebonline.com

Additional information :

(i) Income tax provision was made during the year ₹ 2,40,000.

(ii) Depreciation of ₹ 3,75,000 was charged on machinery during the year.

(iii) During the year one old machine costing ₹ 1,50,000 was sold for ₹ 1,05,000.

Part–C

8. (a) What is the function of Alt + S in tally ? 1

(b) What is purpose of Columnar auto report ? 1

(c) When Ctrl + A is used in spreadsheet ? 1

psebonline.com

9. Write a note on the concept of the Data Base Management System. 2

10. From the following information write the method to calculate rate of depreciation using appropriate formula in M.S. Excel.

Cost of Asset	₹ 5,00,000
Annual amount of depreciation	₹ 80,000

2

psebonline.com

11. Attempt any *two* questions out of three questions.

(i) Write any four reasons for computerized accounting method ? 4

(ii) Pass the journal entries of the following under computer accounting system 4

2016		₹
June 1	Started business with cash	3,00,000
June 1	Purchased furniture for cash	60,000
June 2	Purchased goods for cash	90,000
June 3	Stationery purchased	6,000
June 9	Purchased goods from Vinay on credit	30,000
June 15	Goods sold for cash	60,000
June 16	Goods sold on credit to Karan	30,000
June 30	Paid Salary	12,000

(iii) Show the following entries in petty cash register under DBMS : 4

2016		₹
May 1	Received cash from cashier	6,000
May 1	Paid postage	1,200
May 2	Paid cartage	900
May 3	Stationery purchased	600
May 4	Paid for repair of furniture	300
May 5	Refreshment Expenses	600
May 6	Paid for telegram	600
May 7	Taxi fare paid	900

psebonline.com

12. Write applications of computerized accounting in detail. 6

or

From the following information show a design table in M.S. Access : 6

Customer Id	Account No.	Name	Address	City	Balance
401	77262	Ram Lal	Street No.-7	Patiala	12,040
402	77269	Mohan Lal	Akash Nagar	Ludhiana	18,060
403	77563	Radha Rani	Vijay Nagar	Abohar	30,080
404	77344	Des Raj	Bagh colony	Bombay	60,020

psebonline.com